

Ceviz Üretiminin Maliyet ve Kârlılık Analizi: Kahramanmaraş, Türkiye

Bekir Sıtkı Şirikçi^{1*}, Bektaş Kadakoğlu²

¹ Yozgat Bozok Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 66900, Yozgat, Türkiye

² Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 32200, Isparta, Türkiye

* b.sitki.sirikci@bozok.edu.tr (Sorumlu Yazar)

Özet

Bu çalışmada, Türkiye'nin önemli ceviz üreten illerinden Kahramanmaraş'ta ceviz üretim maliyetleri ve kârlılık göstergeleri hesaplanmış ve değişimleri incelenmiştir. Çalışmada 2012-2024 yılları arasında Tarım ve Orman Bakanlığı Kahramanmaraş İl Müdürlüğü maliyet çizelgelerinden elde edilen veriler kullanılmıştır. Bu kapsamda ceviz üretiminde gayrisafi üretim değeri, sabit ve değişken masraflar ile mutlak, brüt ve nispi kâr hesaplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, 2024 yılında dekara ortalama üretim masrafları 35.624,7 TL, verim 230 kg, ceviz satış fiyatı ise 200 TL kg⁻¹ olarak belirlenmiştir. Dekara gayrisafi üretim değeri 46.000,0 TL, brüt kâr 19.662,8 TL, net kâr 10.375,3 TL ve nispi kâr 1.3 hesaplanmıştır. İncelenen dönemde 2012'ye kıyasla üretim masrafları 3.8 kat, satış fiyatı %34.9 artarken; verim %42.5, brüt kâr %62.5, mutlak kâr %79.2, nispi kâr %79.3 ve gayrisafi üretim değeri %22.4 azalmıştır. Masraf unsurları içinde en yüksek artış, çıplak arazi değerinin faizi (6.2 kat) ve gübre-işçilik giderlerinde (5.4 kat) gerçekleşmiştir. Ceviz üretiminde ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması için modern yetiştiricilik teknikleri, verimli çeşitler, sulama altyapısı ve mekanizasyonun yaygınlaştırılması ile girdi maliyetlerinin azaltılması gereklidir. Ayrıca uygun finansman ve arazi kullanım destekleri üretici gelirlerini artırarak ceviz üretiminin uzun vadeli sürdürülebilirliğine katkı sağlayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kahramanmaraş, Ceviz, Maliyet, Brüt kâr, Nispi kâr, Ekonomik analiz

Cost and Profitability Analysis of Walnut Production: Kahramanmaraş, Türkiye

Abstract

This study calculated the production costs and profitability indicators of walnut production in Kahramanmaraş, one of Türkiye's main walnut-producing provinces, and examined their changes over time. Data were obtained from the cost schedules of the Kahramanmaraş Provincial Directorate of Agriculture and Forestry for 2012–2024. Gross production value (GPV), fixed and variable costs, and absolute, gross, and relative profit were determined. In 2024, the average production cost per decare was 35,624.7 TRY, the walnut sales price was 200 TRY kg⁻¹, and yield was 230 kg. GPV per decare was 46,000.0 TRY, while gross profit, net profit, and relative profit were 19,662.8 TRY, 10,375.3 TRY, and 1.3, respectively. Compared to 2012, production costs increased 3.8 times and sales price rose 34.9%, whereas yield decreased 42.5%, gross profit 62.5%, absolute profit 79.2%, relative profit 79.3%, and GPV 22.4%. The largest cost increases were in bare land interest (6.2 times) and fertilizer-labor expenses (5.4 times). To ensure economic sustainability, walnut farming requires modern techniques, improved varieties, irrigation, mechanization, and reduced input costs. Proper financial and land-use supports would increase farmers' income and strengthen long-term sustainability.

Keywords: Kahramanmaraş, walnut, cost, gross profit, relative profit, economic analysis

Giriş

Dünya genelinde ceviz (*Juglans regia* L.), içerdiği yüksek oranda yağ asitleri, protein, vitamin ve mineraller sayesinde yalnızca beslenme açısından değil, aynı zamanda fonksiyonel gıda ve nutrasötik alanlarında da stratejik bir öneme sahiptir. Ceviz yaprağı ve yeşil kabuğunun antioksidan, antimikrobiyal, anti-inflamatuar, antidiyabetik ve antikanser gibi sağlık üzerinde çeşitli olumlu etkileri literatürde belgelenmiştir (Salık ve Çakmakçı, 2023).

Ceviz yetiştiriciliği dikili alanı ve üretim miktarı bakımından sert kabuklu meyveler arasında ikinci sırada yer almaktadır (Kadakoğlu vd., 2022). 2023 yılı itibarıyla dünya ceviz (kabuklu) üretimi yaklaşık 4 milyon ton olup, bunun %35.1'i Çin tarafından karşılanmaktadır. Türkiye ise önemli üretici ülkeler arasında yer almakta olup ceviz üretiminde dünya sıralamasında dördüncü sırada yer almaktadır ve

üretimdeki payı %9'dur (FAO, 2025). Türkiye'de ceviz gibi ılıman iklim meyvelerin üretimi yaygın olarak yapılmaktadır (Gül ve Akpınar, 2006). Bayburt ili hariç 80 ilde ceviz üretimi ticari olarak yapılmaktadır. Bu yönleriyle ceviz ülke için hem ekonomik hem kültürel bakımdan önemli bir üründür (Esen, 2013).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Kahramanmaraş ilinin Türkiye ceviz üretim miktarı ve üretim alanı içerisinde üçüncü il konumunda olması ceviz üretiminin maliyetlerinin incelemesini önemli kılmaktadır (TÜİK, 2025). Kahramanmaraş ili, sahip olduğu iklim ve toprak koşulları sayesinde ceviz üretiminde potansiyele sahip önemli bir bölgedir. İl genelinde özellikle kırsal alanlarda ceviz üretimi yaygın olarak yapılmakta olup hem üretici gelirlerinin çeşitlendirilmesinde hem kırsal ekonominin canlı tutulmasında önemli bir role sahiptir. Buna karşın arazi, gübre ve işçilik

maliyetlerindeki artışlar, ceviz üretiminin sürdürülebilirliğini tehdit eden başlıca ekonomik zorluklar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca verimlilik ve satış fiyatlarındaki artışın maliyet artışlarını karşılayamaması, kârlılık göstergelerindeki olumsuz etkiyi pekiştirmektedir.

Ceviz tarımı uzun süreli yatırım gerektiren, bahçelerin ekonomik verime yatması için yıllar alan bir üretim faaliyetidir. Bu nedenle maliyet yapısının ve kârlılık göstergelerinin zaman içinde nasıl değiştiğinin ortaya konulması, üreticilerin geleceğe dönük yatırım kararları açısından kritik öneme sahiptir. Literatürde ceviz üretiminin maliyet ve kârlılık analizine yönelik farklı bölgelerde yapılmış çalışmalar bulunmakla birlikte, Kahramanmaraş ili özelinde uzun dönemli maliyet ve kârlılık değişimlerini inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Tokat ilinde (Çiçek vd., 2006), Kırşehir ili Kaman ilçesinde (Uzun, 2006; Ketenci ve Bayramoğlu, 2020), İstanbul ili Silivri ilçesinde (Unakıtan ve İnan, 2020), Van ilinde (Ağaç, 2023), Bitlis ilinde (Bostan, 2012), ceviz üretiminin ekonomik analizi üzerine çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. Kahramanmaraş ilinde yapılan çalışmalarda ise ceviz üretiminin enerji etkinliği (Candemir vd., 2024) ve sosyal-teknik yapısı (Aytekin vd., 2022) ele alınmıştır.

Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı 2012-2024 yılları arasında Kahramanmaraş ilinde ceviz üretim maliyetleri ve kârlılık göstergelerindeki değişimleri ortaya koymaktır. Çalışmanın, ceviz üreticilerinin karşılaştıkları ekonomik zorlukların daha iyi anlaşılmasına, mevcut durumun ortaya konulmasına ve gelecekte uygulanacak tarımsal politikalar ile üretici kararlarına yol gösterici olmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Kahramanmaraş Tarım ve Orman İl Müdürlüğünden elde edilen veriler araştırmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Bu verilerin yanında, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerinden ve bilimsel yayınların sonuçlarından da faydalanılmıştır. Ceviz üretim maliyetlerini ve ceviz üretimindeki gelişmeleri ortaya koyan veriler 2012-2024 üretim dönemlerini kapsamaktadır.

Yöntem

Ceviz üretiminde masraflar sabit ve değişen masraflar olarak gruplandırılmıştır. Değişen masraf unsurlarını; bakım masrafları (ara sürüm, çapalama, budama vb.), materyal masrafları (su, gübre, ilaç), işgücü masrafları, hasat, pazarlama masrafları (kurutma/boylama, ambalajlama/çuvallama,

taşıma), diğer değişen masraflar (alet-makine tamir bakım vb.) ve döner sermaye faizi oluşturmaktadır. Sabit masraf unsurlarını ise genel idare giderleri, çıplak arazi değerinin faiz karşılığı, tesis masrafları amortisman payı ve tesis sermayesi faizi oluşturmaktadır.

Değişen masraflarının toplamının %3'ü alınarak genel idare giderleri hesaplanmıştır (Kıral vd., 1999). Çıplak arazi değerinin faizi, araştırma bölgesindeki çıplak arazi değerinin %5'i ve tesis sermayesi faizi, toplam tesis masraflarının %5'i alınarak hesaplanmıştır. Tesis masrafları amortisman payı, toplam tesis masraflarının ceviz bahçesinin ekonomik ömrüne bölünmesiyle hesaplanmıştır. Tesis masrafları amortisman payının hesaplanmasında tesis dönemi 6 yıl, ekonomik ömür ise 50 yıl esas alınmıştır (Açıl ve Demirci, 1984).

Gayrisafi üretim değeri ve kârlılık göstergeleri aşağıdaki eşitliklerle hesaplanmıştır (Erkuş, 1979; Açıl ve Demirci, 1984; Rehber, 1993; Erkuş vd., 1995; Kıral vd., 1999).

Gayrisafi üretim değeri = Ceviz verimi (kg da⁻¹) x Ceviz satış fiyatı (TL kg⁻¹) (1)

Brüt kâr = Gayrisafi üretim değeri - Değişen masraflar (2)

Mutlak kâr = Gayrisafi üretim değeri - Toplam masraflar (3)

Nispi kâr = Gayrisafi üretim değeri / Toplam masraflar (4)

Maliyet çizelgelerindeki cari fiyatlar, Tarım Ürünleri Üretici Fiyat İndeksi (Yurtiçi ÜFE, 2024=100) kullanılarak reel fiyatlara dönüştürülmüştür (TÜİK, 2025b).

Bulgular ve Tartışma

Kahramanmaraş ili ve Türkiye'de ceviz üretiminin gelişimi

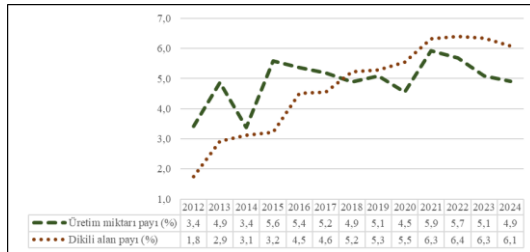
Türkiye'de 2012 yılında 203212 ton olan ceviz üretim miktarı %109.6 artarak 2024 yılında 426 bin tona yükselmiştir. Ceviz dikim alanları ise %222.5 artarak 55202 hektardan 178005 hektara yükselmiştir. Hektara ceviz verimi 2393 kg olup incelenen yıllar itibarıyla %35 azalmış, ağaç başına ceviz verimi ise 24 kg olup %29.4 azalmıştır. Kahramanmaraş ili Türkiye ceviz üretim miktarı ve dikili alanları bakımından üçüncü sırada yer almaktadır. 2012 yılında 6952 ton olan ceviz üretimi 2024 yılında yaklaşık üç kat artarak 20898 tona, ceviz dikili alanları 966 hektardan 11.21 kat artarak 10835 hektara yükselmiştir. Kahramanmaraş ilinde hektara ceviz verimi %73.2 azalarak 1929 kg, ağaç başına verim ise %42.5 azalarak 23 kg olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Kahramanmaraş ili ve Türkiye'nin ceviz üretimi**Table 1.** Walnut production in Kahramanmaraş province and Türkiye

Yıllar	Kahramanmaraş				Türkiye			
	Üretim miktarı (ton)	Üretim alanı (hektar)	Verim (kg ha ⁻¹)	Verim (kg ağaç ⁻¹)	Üretim miktarı (ton)	Üretim alanı (hektar)	Verim (kg ha ⁻¹)	Verim (kg ağaç ⁻¹)
2012	6952	966	7195	40	203212	55202	3681	34
2013	10316	1868	5522	32	212140	63902	3320	33
2014	6106	2167	2818	20	180807	69395	2605	26
2015	10631	2310	4603	28	190000	71820	2646	25
2016	10451	3925	2663	24	195000	86853	2245	24
2017	10902	4194	2600	26	210000	92013	2282	24
2018	10515	5847	1798	24	215000	111775	1924	22
2019	11436	6588	1736	23	225000	124553	1806	20
2020	13036	7858	1659	22	286706	141790	2022	23
2021	19237	9702	1983	24	325000	153520	2117	23
2022	19059	10645	1790	23	335000	166495	2012	22
2023	18330	11039	1661	20	360000	174080	2068	21
2024	20898	10835	1929	23	426000	178005	2393	24
İndeks (2012=100)								
2012	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
2013	148.4	193.3	76.8	80.0	104.4	115.8	90.2	97.1
2014	87.8	224.3	39.2	50.0	89.0	125.7	70.8	76.5
2015	152.9	239.0	64.0	70.0	93.5	130.1	71.9	73.5
2016	150.3	406.2	37.0	60.0	96.0	157.3	61.0	70.6
2017	156.8	434.1	36.1	65.0	103.3	166.7	62.0	70.6
2018	151.3	605.1	25.0	60.0	105.8	202.5	52.3	64.7
2019	164.5	681.8	24.1	57.5	110.7	225.6	49.1	58.8
2020	187.5	813.3	23.1	55.0	141.1	256.9	54.9	67.6
2021	276.7	1004.1	27.6	60.0	159.9	278.1	57.5	67.6
2022	274.2	1101.7	24.9	57.5	164.9	301.6	54.7	64.7
2023	263.7	1142.5	23.1	50.0	177.2	315.4	56.2	61.8
2024	300.6	1121.4	26.8	57.5	209.6	322.5	65.0	70.6

TÜİK, 2025a

Türkiye’de ceviz dikili alanları içerisinde Kahramanmaraş ilinin payları 2012-2024 yılları itibariyle incelendiğinde, 2012 yılında Kahramanmaraş ilinin payı %1.8 olup, 2015 yılında %3.2’ye, 2020 yılında %5.5’e ve 2022 yılında %6.4’e yükselmiştir. 2024 yılında ise %6.1 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’de ceviz üretim miktarı içerisinde Kahramanmaraş ilinin payları aynı tarihler itibariyle incelendiğinde, 2012 yılında Kahramanmaraş ilinin payı %3.4 olup, 2015 yılında %5.6’ya yükselmiş, 2020 yılında %4.5’e gerilemiş, 2021 yılında %5.9’a yükselmiştir. 2024 yılında ise %4.9 olarak gerçekleşmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Kahramanmaraş ilinin Türkiye ceviz üretimindeki payı (TÜİK, 2025a)**Figure 1.** Kahramanmaraş province's share in Türkiye's walnut production

Kahramanmaraş ili ceviz üretimin ekonomik analizi

Ceviz üretiminde işletme masrafları cari fiyatlarla sabit ve değişen masraflar olarak incelenmiştir. 2024 yılında dekara ortalama toplam üretim masrafı 35624.7 TL olarak hesaplanmıştır. Değişen masraflar 26337.3 TL, sabit masraflar 9287.5 TL'dir. 2012-2024 yılları arasında ceviz üretiminde dekara değişen masraflar 373.6 TL ile 26337.3 TL arasında, sabit masraflar 138.3 TL ile 9287.5 TL arasında, toplam üretim masrafları ise 511.9 TL ile 35624.7 TL arasında değişmektedir. 2012 yılında dekara 100.0 TL olan hasat masrafı 65 kat artarak 2024 yılı verilerine göre değişen masraflar içerisinde 6500.0 TL ile hasat masrafları en fazla değere sahip maliyet unsuru olmuştur. 2024 yılında sabit masraflar içerisinde 8000.0 TL ile çıplak arazi değerinin faizi en fazla gerçekleşen masraf gideridir (Çizelge 2). Yaşanan bu fiyat artışlarının, işletmelerin içinde bulunduğu ekonomik koşullara, işletmelerin maliyet yönetimine, stratejik kararlara ve dışsal faktörlere dayanmaktadır. İşletmeler masraf artışlarının etkilerini izleyip verimli maliyet yönetimi geliştirmeleri ve yenilikçi çözümler üretmeleri gerekmektedir.

Çizelge 2. Kahramanmaraş ilinde ceviz üretiminin yıllara göre cari fiyatlarla masraf unsurları (TL da⁻¹)**Table 2.** Cost elements of walnut production in Kahramanmaraş province by year at current prices (TRY per da⁻¹)

Masraf Unsurları/Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ara sürüm	20.0	20.0	21.0	17.0	15.0	45.0	55.0	63.3	72.0	70.0	350.0	525.0	1575.0
Çapalama/Belleme	40.0	40.0	42.0	70.0	70.0	70.0	80.0	96.0	79.2	90.0	500.0	750.0	2250.0
Budama/Ot Alma	40.0	40.0	42.0	70.0	70.0	70.0	90.0	108.0	129.6	142.5	500.0	750.0	2210.0
Su bedeli ve sulama işçiliği	47.0	47.0	49.4	55.0	70.0	70.0	80.0	100.0	125.0	145.0	700.0	1050.0	2500.0
Gübre bedeli ve işçiliği	34.5	31.5	33.7	160.0	140.8	155.0	165.0	222.8	300.7	345.0	2000.0	3000.0	3425.0
İlaç bedeli ve işçiliği	26.0	40.0	42.0	32.5	37.5	41.5	41.5	64.3	99.7	120.0	500.0	750.0	2000.0
Hasat	100.0	100.0	105.0	150.0	150.0	150.0	160.0	240.0	360.0	417.5	2000.0	3000.0	6500.0
Pazarlama	40.0	40.0	42.0	110.0	115.0	115.0	135.0	155.3	178.5	210.0	850.0	1275.0	2825.0
Diğer değişen masraflar	0.0	0.0	0.0	26.4	30.1	36.5	45.0	54.6	65.6	72.0	250.0	375.0	800.0
Döner sermaye faizi	26.1	14.3	27.4	51.8	52.8	56.5	63.9	83.0	105.8	121.0	574.2	860.6	2252.3
A) Değişen Masraflar	373.6	372.8	404.4	742.7	751.2	809.5	915.4	1187.2	1516.1	1733.0	8224.2	12335.6	26337.3
Genel idari giderler	10.4	10.8	11.3	20.7	21.1	22.6	25.5	33.1	42.3	48.5	229.5	344.3	790.1
Çıplak arazi değerinin faizi	70.0	75.0	78.8	150.0	150.0	150.0	150.0	225.0	337.5	337.5	1500.0	2000.0	8000.0
Tesis sermayesi amortismanı	20.1	19.5	23.0	28.6	31.6	34.5	43.2	54.8	67.8	76.2	80.0	151.3	173.0
Tesis sermayesi faizi	37.8	36.5	43.1	53.6	59.2	64.7	81.0	102.7	127.2	143.0	150.1	283.7	324.4
B) Sabit Masraflar	138.3	141.7	156.2	252.9	261.8	271.8	299.7	415.6	574.8	605.2	1959.6	2779.3	9287.5
Toplam Masraflar (A+B)	511.9	514.5	560.6	995.5	1013.0	1081.4	1215.1	1602.7	2090.9	2338.2	10183.8	15114.9	35624.7

Ceviz üretiminde işletme masrafları reel fiyatlarla incelendiğinde; 2012-2024 yılları arasında dekara değişen masraflar 6507.1 TL ile 26337.3 TL arasında, sabit masraflar 2513.0 TL ile 9287.5 TL arasında, üretim masrafları ise 9020.1 TL ile 35624.7 TL arasında değişmektedir (Çizelge 3). 2012 yılına göre 2024 yılında değişen masraflar 3.8 kat, sabit masraflar 3.6 kat, toplam üretim masrafları ise 3.7 kat artış göstermiştir.

Değişen masraf unsurları içerisinde yer alan ara sürüm masrafı 2012 yılında dekara 370.7 TL iken 4.2 kat artarak 2024 yılında 1575 TL'ye, çapalama/belleme masrafı 741.4 TL'den 3 kat artarak 2250 TL'ye, budama/ot alma masrafı 741.4

TL'den 3 kat artarak 2210 TL, su bedeli ve işçiliği masrafı 871.1 TL'den 2.9 kat artarak 2500 TL'ye, gübreleme ve işçiliği masrafı 639.4 TL'den 5.4 kat artarak 3425 TL'ye, ilaçlama ve işçiliği masrafı 481.9 TL'den 4.2 kat artarak 2000 TL'ye, hasat masrafı 1853.4 TL'den 3.5 kat artarak 6500 TL'ye, pazarlama masrafı 741.4 TL'den 3.8 kat artarak 2825 TL'ye, döner sermaye faizi ise 483 TL'den 4.7 kat artarak 2252.3 TL olarak gerçekleşmiştir. Diğer değişen masraf unsuru 2015 yılından itibaren çizelgeye girmiş olup 402.9 TL'den 2 kat artarak 800 TL'ye yükselmiştir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Kahramanmaraş ilinde ceviz üretiminin yıllara göre reel fiyatlarla masraf unsurları (TL da⁻¹)**Table 3.** Cost elements of walnut production in Kahramanmaraş province by year at real prices (TRY per da⁻¹)

Masraf Unsurları/Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ara sürüm	370.7	354.8	337.9	259.8	219.8	569.3	547.9	535.9	543.8	367.5	804.3	804.7	1575.0
Çapalama/Belleme	741.4	709.6	675.8	1069.8	1025.7	885.6	796.9	813.4	598.2	472.5	1149.0	1149.5	2250.0
Budama/Ot Alma	741.4	709.6	675.8	1069.8	1025.7	885.6	896.5	915.1	978.9	748.2	1149.0	1149.5	2210.0
Su bedeli ve sulama işçiliği	871.1	833.8	794.1	840.6	1025.7	885.6	796.9	847.3	944.0	761.3	1608.6	1609.3	2500.0
Gübre bedeli ve işçiliği	639.4	558.8	542.2	2445.3	2063.2	1961.0	1643.6	1887.3	2271.2	1811.3	4596.0	4598.1	3425.0
İlaç bedeli ve işçiliği	481.9	709.6	675.8	496.7	549.5	525.0	413.4	545.0	753.0	630.0	1149.0	1149.5	2000.0
Hasat	1853.4	1774.0	1689.5	2292.4	2198.0	1897.7	1593.8	2033.5	2719.1	2192.0	4596.0	4598.1	6500.0
Pazarlama	741.4	709.6	675.8	1681.1	1685.1	1454.9	1344.7	1315.4	1348.3	1102.6	1953.3	1954.2	2825.0
Diğer değişen masraflar	0.0	0.0	0.0	402.9	441.6	462.3	448.6	462.4	495.5	378.0	574.5	574.8	800.0
Döner sermaye faizi	483.0	254.4	440.2	791.8	773.0	714.5	636.1	703.6	798.9	635.3	1319.6	1319.0	2252.3
A) Değişen Masraflar	6923.7	6614.0	6507.1	11350.2	11007.3	10241.5	9118.3	10058.9	11451.0	9098.7	18899.1	18906.8	26337.3
Genel idari giderler	193.3	190.9	181.7	316.7	309.2	285.8	254.4	280.6	319.6	254.6	527.4	527.6	790.1
Çıplak arazi değerinin faizi	1297.4	1330.5	1267.1	2292.4	2198.0	1897.7	1494.1	1906.4	2549.1	1772.0	3447.0	3065.4	8000.0
Tesis sermayesi amortismanı	373.2	345.1	370.2	436.7	462.5	436.7	430.3	464.0	512.3	400.3	183.9	231.9	173.0
Tesis sermayesi faizi	699.7	647.1	694.0	818.8	867.2	818.9	806.9	869.9	960.6	750.5	344.9	434.9	324.4
B) Sabit Masraflar	2563.6	2513.5	2513.0	3864.7	3836.8	3439.1	2985.8	3520.9	4341.6	3177.4	4503.1	4259.9	9287.5
Toplam Masraflar (A+B)	9487.3	9127.5	9020.1	15214.8	14844.1	13680.6	12104.1	13579.8	15792.6	12276.1	23402.2	23166.7	35624.7

Ceviz üretiminde üreticilerin maliyet yapısının yıllar içindeki değişimi, üretim sürecindeki ekonomik dinamiklerin anlaşılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Ceviz üretiminde 2024 yılı için toplam masraflar içerisinde değişen masrafların payı %73.9 olarak belirlenmiştir. Değişen masraf unsurları içerisinde en önemli masraf kalemi hasat

masrafı olup toplam masraflar içerisindeki payı %18.2 olarak belirlenmiştir. Hasat masrafını sırasıyla %9.6 ile gübreleme ve işçiliği, %7.9 ile pazarlama, %7.0 ile sulama ve işçiliği, %6.3 ile çapalama/belleme, %6.3 ile döner sermaye faizi, %6.2 ile budama/ot alma, %5.6 ile ilaçlama ve işçiliği, %4.4 ile ara sürüm ve %2.2 ile diğer değişen

masraflar takip etmektedir. Toplam masraflar içerisinde sabit masrafların payı %26.1 olarak belirlenmiştir. Sabit masraf unsurları içerisinde en önemli masraf kalemi çıplak arazi değerinin faizi olup, toplam masraflar içerisindeki payı %22.5 olarak belirlenmiştir. Bu masrafı sırasıyla %2.22 ile genel idari giderleri, %0.9 ile tesis sermayesi faizi ve %0.5 ile tesis sermayesi amortismanı takip etmektedir (Çizelge 4).

2012-2024 döneminde yapılan analizler, toplam masraflar içerisindeki gübreleme ve işçiliği unsurunun payının %6.7'den %20'lere yaklaştığı, son yılda ise %9.6'ya gerilediğini göstermektedir. Bu durum, değişen masrafların üretim üzerindeki etkisinin arttığını ve özellikle gübreleme ve işçiliğinin üretim masrafları içerisindeki payında dalgalanmalar yaşandığını göstermektedir. Öte yandan, tesis sermayesi amortisman payı %3.9'dan %0.5'e, tesis sermayesi faizi payı ise %7.4'ten %0.9'a düşmüştür. Bu azalma, sabit sermaye yatırımlarının oturmuş olduğunu ve borçlanmaya dayalı masrafların giderek azaldığını göstermektedir.

Bitlis ilinde yapılan bir çalışmada çalışmada ceviz üretim masrafları içerisinde değişen masrafların payı %67.34, sabit masrafların payı ise %32.66

hesaplamıştır. Ceviz üretim masrafları içerisinde en yüksek pay alan masraf unsurlarını hasat (%27.74) ve çıplak arazi değeri (%22.90) olarak tespit edilmiştir (Bostan, 2012). Kırşehir ili Kaman ilçesinde yapılan çalışmada ceviz üretim masrafları içerisinde en yüksek değere sahip masraf unsurlarının alet makine sermayesi amortismanı, çıplak arazi değeri faizi, alet makine sermayesi faizi ve hasat masrafları olarak belirlenmiştir (Ketenci ve Bayramoğlu, 2020). İstanbul ili Silivri ilçesinde yapılan bir çalışmada ceviz üretim masrafları içerisinde en önemli masraf unsurlarının arazi değeri (%71.46), işgücü masrafları (%7.77) ve amortisman masrafları (%5.41) olduğu tespit edilmiştir (Unakıtan ve İnan, 2020). Van ilinde çatak cevizi üreten işletmelerin üretim maliyetlerinin incelendiği bir başka çalışmada ise en yüksek masraf unsurlarının çıplak arazi değeri (%23.57) ve hasat (%20.74) olduğu saptanmıştır (Ağaç, 2023).

Yıllar itibari ile masraf unsurlarında oransal farklılıklar görülse de çıplak arazi değerinin faizi ve hasat masraflarının en önemli masraf unsurları olması farklı bölgelerde yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4. Kahramanmaraş ilinde ceviz üretimindeki masraf unsurlarının payları (%)

Table 4. Percentage shares of cost components in walnut production in Kahramanmaraş province (%)													
Masraf Unsurları/Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ara sürüm	3.9	3.9	3.7	1.7	1.5	4.2	4.5	3.9	3.4	3.0	3.4	3.5	4.4
Çapalama/Belleme	7.8	7.8	7.5	7.0	6.9	6.5	6.6	6.0	3.8	3.8	4.9	5.0	6.3
Budama/Ot Alma	7.8	7.8	7.5	7.0	6.9	6.5	7.4	6.7	6.2	6.1	4.9	5.0	6.2
Su bedeli ve sulama işçiliği	9.2	9.1	8.8	5.5	6.9	6.5	6.6	6.2	6.0	6.2	6.9	6.9	7.0
Gübre bedeli ve işçiliği	6.7	6.1	6.0	16.1	13.9	14.3	13.6	13.9	14.4	14.8	19.6	19.8	9.6
İlaç bedeli ve işçiliği	5.1	7.8	7.5	3.3	3.7	3.8	3.4	4.0	4.8	5.1	4.9	5.0	5.6
Hasat	19.5	19.4	18.7	15.1	14.8	13.9	13.2	15.0	17.2	17.9	19.6	19.8	18.2
Pazarlama	7.8	7.8	7.5	11.0	11.4	10.6	11.1	9.7	8.5	9.0	8.3	8.4	7.9
Diğer değişen masraflar	0.0	0.0	0.0	2.6	3.0	3.4	3.7	3.4	3.1	3.1	2.5	2.5	2.2
Döner sermaye faizi	5.1	2.8	4.9	5.2	5.2	5.2	5.3	5.2	5.1	5.2	5.6	5.7	6.3
A) Değişen Masraflar	73.0	72.5	72.1	74.6	74.2	74.9	75.3	74.1	72.5	74.1	80.8	81.6	73.9
Genel idari giderler	2.0	2.1	2.0	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1	2.0	2.1	2.3	2.3	2.2
Çıplak arazi değerinin faizi	13.7	14.6	14.0	15.1	14.8	13.9	12.3	14.0	16.1	14.4	14.7	13.2	22.5
Tesis sermayesi amortismanı	3.9	3.8	4.1	2.9	3.1	3.2	3.6	3.4	3.2	3.3	0.8	1.0	0.5
Tesis sermayesi faizi	7.4	7.1	7.7	5.4	5.8	6.0	6.7	6.4	6.1	6.1	1.5	1.9	0.9
B) Sabit Masraflar	27.0	27.5	27.9	25.4	25.8	25.1	24.7	25.9	27.5	25.9	19.2	18.4	26.1
Toplam Masraflar (A+B)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Ceviz üretiminde elde edilen gayrisafi üretim değeri (GSÜD), ceviz satışından elde edilen geliri ifade etmektedir. Kahramanmaraş ilinde ceviz üretimi için hesaplanan GSÜD, 2024 yılında dekar başına 46000.0 TL, 2012 yılında ise 59310.4 TL olarak hesaplanmıştır. 2012 yılına göre GSÜD'de %22.4 azalma yaşanmıştır. GSÜD'den değişen masrafların çıkartılmasıyla hesaplanan brüt kâr, dekar başına 19662.8 TL olarak, GSÜD'den toplam üretim masraflarının çıkarılmasıyla hesaplanan net kâr ise dekar başına 10375.3 TL olarak hesaplanmıştır. 2012 yılına göre brüt kârda %62.4, net kârda

%79.17 azalma yaşanmıştır. GSÜD'nin toplam üretim masraflarına bölünmesiyle hesaplanan nispi kâr 2024 yılında 1.3 olarak tespit edilmiştir. Bu, 2024 yılında ceviz üreten işletmelerin ceviz üretiminde bir birim maliyet karşılığında 1.3 birim üretim değeri elde ettiğini, bunun 0.3 biriminin kâr olduğunu göstermektedir. 2012 yılında ise nispi kâr 6.3 olarak hesaplanmış. Bu, bir birim maliyet karşılığında 6.3 birim üretim değeri elde ettiğini, bunun 5.3 biriminin kâr olduğunu göstermektedir. 2012 yılında dekara 400 kg ürün alırken, 2024 yılında dekara 230 kg ürün alınmıştır. Verimde

%42,5 oranında düşüş yaşanmıştır (Çizelge 5). Masraflarda yaşanan fiyat artışları kârlılık göstergelerini etkilemektedir. Yaşanan olumsuz etkilenme genellikle verimsiz maliyet yönetimi,

gelir artışının yetersizliği veya dışsal ekonomik faktörlerin bir araya gelmesinden kaynaklanmaktadır.

Çizelge 5. Kahramanmaraş ilinde ceviz üretiminde reel fiyatlarla elde edilen gayrisafi üretim değeri ve kârlılıklar

Table 5. Gross production value and profitability obtained at real prices in walnut production in Kahramanmaraş province

Göstergeler/Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1. GSÜD (TL da ⁻¹) (5 × 6)	59310.4	60314.4	50234.0	77752.0	84621.9	77426.4	64771.4	76255.9	83082.2	44102.3	48257.5	45981.2	46000.0
2. Brüt kâr (TL da ⁻¹) (1 - 7)	52386.6	53700.4	43726.9	66401.8	73614.6	67184.8	55653.1	66197.0	71631.2	35003.6	29358.4	27074.4	19662.8
3. Mutlak kâr (TL da ⁻¹) (1-8)	49823.0	51186.9	41213.9	62537.1	69777.8	63745.7	52667.3	62676.1	67289.6	31826.1	24855.3	22814.5	10373.3
4. Nispi kâr (1 ÷ 8)	6.3	6.6	5.6	5.1	5.7	5.7	5.4	5.6	5.3	3.6	2.1	2.0	1.3
5. Verim (kg da ⁻¹)	400.0	400.0	350.0	275.0	275.0	255.0	255.0	300.0	275.0	262.5	300.0	300.0	230.0
6. Satış fiyatı (TL kg ⁻¹)	148.3	150.8	143.5	282.7	307.7	303.6	254.0	254.2	302.1	168.0	160.9	153.3	200.0
7. Değişen masraflar (TL da ⁻¹)	6923.7	6614.0	6507.1	11350.2	11007.3	10241.5	9118.3	10058.9	11451.0	9098.7	18899.1	18906.8	26337.3
8. Toplam masraflar (TL da ⁻¹)	9487.3	9127.5	9020.1	15214.8	14844.1	13680.6	12104.1	13579.8	15792.6	12276.1	23402.2	23166.7	35624.7

Van ilinde 2022 üretim sezonu verilerinden hareketle yapılan bir çalışmada ceviz üretiminde nispi kâr 2.20 hesaplanmıştır (Ağaç, 2023). Kahramanmaraş ilinde 2022 yılında bu oran 2.1 hesaplanmıştır.

Bitlis ilinde yapılan bir başka çalışmada, 2009-2010 üretim sezonu verilerine göre nispi kâr 2.40 tespit edilmiştir (Bostan, 2012). Kahramanmaraş ilinde 2012-2024 döneminde nispi kâr ortalaması 4.6 olarak hesaplanmıştır. Dönem ortalaması dikkate alındığında ceviz üretiminde nispi kâr Bitlis iline nazaran oldukça yüksek tespit edilmiştir.

Ceviz için 2012-2024 üretim döneminde yapılan kârlılık analizlerine göre brüt kâr %62.5, mutlak kâr %79.2, nispi kâr %79.3 ve gayrisafi üretim değeri %22.4 azalmıştır. Değişen masraflar 3.8 kat, sabit masraflar 3.6 kat ve toplam masraflar 3.8 kat artmıştır. Ceviz verimi %42.5 ve ceviz satış fiyatı %34.9 artmıştır.

Sonuç

Araştırma sonuçlarına göre 2012-2024 yılları arasında Kahramanmaraş ilinde ceviz üretiminde maliyetler önemli ölçüde artış göstermiştir. Özellikle çıplak arazi değerinin faizi ile gübre ve işçilik masraflarındaki hızlı artış, üretim maliyetlerinin yükselmesinde temel faktörler olmuştur. Buna karşılık ceviz satış fiyatındaki artışın sınırlı kalması ve verimdeki düşüş, kârlılık göstergelerinde gerilemeye yol açmıştır. İncelenen dönemde gayrisafi üretim değeri, brüt ve net kâr oranlarının azalması, üreticilerin ekonomik açıdan sürdürülebilirlik sorunları yaşadığını göstermektedir.

Dolayısıyla ceviz üretiminde ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için öncelikle verimliliğin artırılmasına yönelik modern yetiştiricilik tekniklerinin, verimli çeşitlerin ve modern sulama altyapısının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca girdi maliyetlerinin azaltılması amacıyla organik ve biyoteknik gübreleme yöntemlerinin kullanımı desteklenmelidir. İnsan işgücüne dayalı olarak yapılan ve ilgili dönemde en önemli masraf unsurlarından biri olan ceviz hasatında işgücü verimliliğini artıracak mekanizasyon uygulamalarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar desteklenmelidir. Arazi kullanım maliyetlerindeki artışın üretim üzerindeki baskısını azaltmak için çiftçilere düşük faizli kredi, hibe veya uzun vadeli arazi kiralama gibi olanaklar yaratılmalıdır. Bunlar ceviz üreticilerinin gelirlerinin yükseltilmesine ve uzun vadede ceviz üretiminin ekonomik sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesine katkı sağlayabilecektir.

Kaynaklar

Açıl AF, Demirci R, 1984. Tarım Ekonomisi Dersleri. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 372p.

Ağaç Y, 2023. Van İli Çatak Cevizi Üretim Maliyeti ve Pazarlaması Üzerine Bir Çalışma. Iğdır Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 70p, Iğdır.

Gül M, Akpınar MG, 2006. Dünya ve Türkiye Meyve Üretimindeki Gelişmelerin İncelenmesi. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 19 (1): 15-27.

Aytekin FZ, Çetinkaya S, Akbay C, 2022. Kahramanmaraş İlinde Ceviz Üreten İşletmelerin Analizi. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi 9 (3): 658-665.

Bostan T, 2012. Bitlis İlinde Ceviz Yetiştiriciliğinin Ekonomisi, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 101p, Isparta.

Candemir S, Ağızan K, Doğan HG, Bayramoğlu Z, Akdoğan A, 2024. Energy Use and Carbon Emissions of Walnut Production in Türkiye. Applied Fruit Science 66 (4): 1347-1354.

Çiçek A, Uzunöz M, Akçay Y, Akay M, 2006. Tokat İlinde Ceviz Yetiştiriciliğinin Yatırım Analizi ve Karlılığının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, 13-15 Eylül 2006, 544-552, Antalya.

Erkuş A, 1979. Ankara İli Yenimahalle İlçesinde Kontrollü Kredi Uygulaması Yapılan Tarım İşletmelerinin Planlanması Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 112p.

Erkuş A, Bülbül M, Kırıl T, Açıl AF, Demirci R, 1995. Tarım Ekonomisi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 298p.

Esen ÖB, 2013. Health Related Properties of Different Parts of Walnut (*Juglans Regia* L.) and a Walnut Drink. Istanbul Technical University, Graduate School of Science Engineering and Technology, 59p, İstanbul.

FAOSTAT, 2025. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) Walnut Production Statistics. <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>. Erişim Tarihi: 19.07.2025.

Kadakoğlu B, Bayav A, Karlı B, 2022. Türkiye’de Ceviz Üretim Projeksiyonu ve Rekabet Gücü Analizi. Meyve Bilimi 9 (1): 8-15.

Ketenci CK, Bayramoğlu Z, 2020. Kırşehir İli Kaman İlçesinde Ceviz Yetiştiriciliğinin Yatırım Analizi ve Karlılığının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi 10 (1): 11-22.

Kırıl T, Kasnakoğlu H, Tatlıdil FF, Fidan H, Gündoğmuş E, 1999. Tarımsal Ürünler İçin Maliyet Hesaplama Metodolojisi ve Veritabanı Rehberi. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 143p.

Rehber E, 1993. Tarımsal İşletmecilik ve Planlama. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 179p.

Salık MA, Çakmakçı S, 2023. Ceviz (*Juglans regia* L.) Yaprığı ve Yeşil Kabuğu: Fonksiyonel Özellikleri, Sağlığa Yararları ve Gıdalarda Kullanım Potansiyeli. Akademik Gıda 21 (1): 90-100.

TÜİK, 2025a. Türkiye İstatistik Kurumu Bitkisel Üretim İstatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=t> r. Erişim Tarihi: 30.07.2025.

TÜİK, 2025b. Türkiye İstatistik Kurumu, Enflasyon ve Fiyat, Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=enflasyon-ve-fiyat-106&dil=1>. Erişim Tarihi: 19.07.2025.

Unakıtan G, İnan O, 2020. Energy Efficiency and Economic Analysis of Walnut Production in Turkey. Erwerbs-Obstbau 62 (4): 481-487.

Uzun Ö, 2006. Kırşehir İli Kaman İlçesinde Pazara Yönelik Ceviz Üretimi Yapan Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 88s, Ankara.